Valiokunnan lausunto LaVL 10/2016 vp– U 13/2016 vp

Lakivaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (kolmansien maiden kansalaisia koskeva tietojenvaihto ja ECRIS)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (kolmansien maiden kansalaisia koskeva tietojenvaihto ja ECRIS) (U 13/2016 vp): Lakivaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 12/2016 vp — U 13/2016 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Tanja Innanen, oikeusministeriö
- ylitarkastaja, poliisiosasto Virpi Koivu, sisäministeriö
- rekisteripäällikkö Teemu Mikkola, Oikeusrekisterikeskus
- ylitarkastaja Heikki Huhtiniemi, tietosuojavaltuutetun toimisto
- ylitarkastaja Jenni Juslén, Poliisihallitus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Valtakunnansyyttäjänvirasto

Viitetiedot

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnon LaVL 4/2016 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio on 19 päivänä tammikuuta 2016 tehnyt ehdotuksen (KOM (2016) 7 lopullinen) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi neuvoston puitepäätöksen 2009/315/YOS muuttamisesta kolmansien maiden kansalaisia koskevan tietojenvaihdon ja eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän (ECRIS) osalta sekä neuvoston päätöksen 2009/316/YOS korvaamises-

ta. Direktiiviehdotuksen pääasiallinen sisältö ilmenee valtioneuvoston kirjelmästä (U 13/2016 vp).

Direktiiviehdotusta on käsitelty useissa työryhmäkokouksissa kevään 2016 aikana. Kesäkuun oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa asiaa käsitellään edistymisraporttina. Tämän lisäksi neuvostossa mahdollisesti linjataan järjestelmän teknistä toteuttamistapaa. Valtioneuvoston jatkokirjelmä koskee järjestelmän teknisiin toteuttamisvaihtoehtoihin liittyen valintaa hajautettujen järjestelmien (1 ja 2) ja keskitettyjen ratkaisujen (3 ja 4) välillä. Toteuttamisvaihtoehtojen tarkempi sisältö ilmenee jatkokirjelmästä ja sen liitteenä olevasta perusmuistiosta.

Valtioneuvoston kanta

Suomi katsoo, että komission esittämistä teknisistä vaihtoehdoista hyväksyttäviä ovat hajautettujen järjestelmien (1 ja 2) lisäksi myös keskitetyt ratkaisut (3 ja 4), joissa perustettaisiin EU-tasoinen kolmannen maan kansalaisia koskeva sormenjälkirekisteri tai EU-tasoinen rekisteri, jossa ovat sekä sormenjälkitiedot että henkilöllisyyttä määrittävät alfanumeeriset tiedot. Vaihtoehtoa koskeva valinta tulisi perustaa kokonaisarviointiin. Tämän hetkisten arvioiden mukaan toteutettavuuden ja kokonaiskulujen kannalta tarkoituksenmukaisimpia ovat keskitetyt ratkaisut, joten Suomi kannattaa tällaisen ratkaisun hyväksymistä.

Puheenjohtaja on ilmoittanut, että keskitetty järjestelmä otetaan jatkotyön pohjaksi. Suomi katsoo, että myös keskitetyn järjestelmän osalta direktiiviehdotuksen jatkovalmistelussa tulee pyrkiä varmistamaan, että direktiiviehdotuksen tietosuojaa ja tietoturvaa koskevat säännökset ovat asianmukaiset. Keskitettyyn rekisteriin Suomesta toimitettavien tietojen osalta neuvotteluissa tulisi pyrkiä siihen, että noudatettaisiin jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä esimerkiksi sen osalta, minkä ajan kuluessa tiedot on poistettava rekisteristä. Suomi lisäksi katsoo, että neuvotteluissa tulee pyrkiä siihen, että päätös rikosrekisteritietojen luovuttamisesta tulee tehdä siinä jäsenvaltiossa, jonka rikosrekisteritiedoista on kyse, myös siinä tapauksessa, että sormenjälkien vertailun verifiointi tehtäisiin EU-tasolla.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Direktiiviehdotuksen tavoitteena on täydentää EU:n jäsenvaltioiden välillä rikosrekisteritietojen vaihtoon sovellettavaa ECRIS-tietojärjestelmää kolmansien maiden kansalaisia koskevalla järjestelmällä, jonka avulla jäsenvaltiot voisivat tarkistaa, missä jäsenvaltioissa on kolmansien maiden kansalaisia koskevia tuomioita, ja kohdentaa yksittäiset pyyntönsä näihin jäsenvaltioihin.

Direktiiviehdotuksen keskeisin velvoite on, että jäsenvaltio, jossa annetaan kolmannen maan kansalaista koskeva tuomio, velvoitetaan tallettamaan kansallisiin järjestelmiin direktiivissä luetellut tiedot, jotka sisältävät muun ohella henkilön sormenjälkiä koskevat tiedot.

Kyseessä on valtioneuvoston ensimmäinen jatkokirjelmä, jossa informoidaan eduskuntaa järjestelmän teknisiin toteuttamisvaihtoehtoihin liittyen valinnasta hajautettujen järjestelmien (1 ja 2) ja keskitettyjen ratkaisujen (3 ja 4) välillä. Saadun selvityksen mukaan direktiiviehdotuksessa tarkoitetun järjestelmän teknistä toteuttamistapaa ollaan neuvottelujen kuluessa merkittävällä taval-

la muuttamassa siten, että järjestelmät, jonka avulla jäsenvaltiot voisivat tarkistaa, missä jäsenvaltioissa kolmansien maiden kansalaisia koskevia tuomioita on, eivät sijaitsisikaan hajautetusti jäsenvaltioissa vaan keskitetysti EU-tasolla.

Lakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota jatkokirjelmässä selostettuun järjestelmän tekniseen toteutustapaan. Muilta osin valiokunta viittaa aiempaan lausuntoonsa (LaVL 4/2016 vp). Lakivaliokunta on aiemmassa lausunnossaan suhtautunut direktiiviehdotuksen tavoitteisiin lähtökohtaisesti myönteisesti, mutta korostanut muun muassa sitä, että henkilötietojen käsittelylle asetetut vaatimukset edellyttävät, että kolmansien maiden kansalaisia koskevien tietojen talletamisvelvollisuuden tulee olla oikeasuhtaista, hyväksyttävää ja tarpeellista.

Direktiiviehdotuksesta ja sen teknisestä toteuttamistavasta on käyty keskusteluja kevään aikana. Kolmannen maan kansalaisten sormenjälkitietojen sisältyminen direktiiviehdotukseen on aiheuttanut tarpeen selvittää erilaisia teknisiä toteuttamistapoja ja niihin liittyviä kuluja. Komissio on antanut tätä koskevan selvityksen, jota on selostettu valioneuvoston jatkokirjelmässä. Saadun selvityksen mukaan keskitetyn sormenjälkirekisterin perustamiskulut olisivat merkittävästi pienemmät kuin hajautetun järjestelmän, jossa kaikkien jäsenvaltioiden tulisi erikseen perustaa uusi sormenjälkivertailujärjestelmä. Myös ylläpitokulut ovat pienemmät keskitetyssä sormenjälkirekisterissä kuin hajautetussa järjestelmässä. Keskitetyissä vaihtoehdoissa kulut jakaantuvat tasaisemmin jäsenvaltioiden ja EU:n välillä kuin hajautetuissa järjestelmissä.

Lakivaliokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että teknistä toteuttamisvaihtoehtoa koskevan valinnan tulee perustua kokonaisarviointiin. Valiokunta on aiemmassa lausunnossaan (LaVL 4/2016 vp) kiinnittänyt muiden seikkojen ohella huomiota myös direktiiviehdotuksen mukaisten IT-järjestelmämuutosten aiheuttamiin merkittäviin kuluihin. Tämänhetkisten arvioiden mukaan toteutettavuuden ja kokonaiskulujen kannalta tarkoituksenmukaisimpia ovat keskitetyt ratkaisut. Näin ollen lakivaliokunta katsoo, että keskitettyjen ratkaisujen hyväksymistä voidaan kannattaa.

Suureen keskitettyyn rekisteriin, joka sisältää biometrisiä sormenjälkitietoja, liittyy kuitenkin tietoturvaan ja väärinkäyttöön liittyviä riskejä. Muun muassa tämän vuoksi lakivaliokunta korostaa valtioneuvoston kannassakin esiin tuotua tavoitetta siitä, että myös keskitetyn järjestelmän osalta jatkovalmistelussa tulee erityisesti pyrkiä varmistamaan, että direktiiviehdotuksen tietosuojaa ja tietoturvaa koskevat säännökset ovat asianmukaiset. Suomesta keskitettyyn rekisteriin toimitettavien tietojen osalta on tärkeää myös pyrkiä siihen, että järjestelyssä noudatetaan jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä esimerkiksi sen osalta, minkä ajan kuluessa tiedot on poistettava rekisteristä. Neuvotteluissa on tärkeää pyrkiä myös siihen, että päätös rikosrekisteritietojen luovuttamisesta tulee tehdä siinä jäsenvaltiossa, jonka rikosrekisteritiedoista on kyse, myös siinä tapauksessa, että sormenjälkien vertailu tehdään EU-tasolla.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto LaVL 10/2016 vp

Helsingissä 1.6.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kari Tolvanen kok
varapuheenjohtaja Eva Biaudet r
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Emma Kari vihr
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Sanna Marin sd
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Antti Rantakangas kesk
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ville Tavio ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto